

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Devarim

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 594 [1833 oder 1834]

חי מיטפּש

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8969

ימים על ממלכתו הוא ובניו
 בקרב ישראל: * ם יח (א) לא-
 יהיה לכהנים הלויים כל-שבת
 לוי חלק ונחלה עם ישראל אשי
 יהוה ונחלתו יאכלון: (ב) ונחלה
 לא יהיה לוי בקרב אחיו יהוה

לאנגע יצהרע ביאי דער רע-
 גיערונג בלייבען מעגען אין
 ישראל.
 יח (א) דיא פרועסטער אויס
 דעם שטאממע לוי אונד
 דער גאנצע שטאם לוי זאלל
 קיינען טהייל אונד קיין ערבע
 אונטער ישראל בעקאממען;
 זאלן אפפערן דעם עוויגען
 אונד זיינעם ערבטהיילע זאל.
 לען זיא אונטערהאלט הא-
 בען. (ב) אייגענטהום זאלל ער
 אונטער זיינען ברידערן ניכט בעוויטצען; דער עווי-
 גע

חרגום אונקלוס

ר ש י י

על מלכותיה הוא ובנותי בגו ישראל:
 יח (א) לא יהי לכהניא ליואי כל שבטא
 דלוי חולק ואחסנא עם ישראל
 קרבניא דיי ואחסנתיא ייכלון: (ב) ואחסנא
 לא יהי ליה בגו אחוהי מתנן די יתב ליה

שמואל ואמר לו נסכלת לא שמרת וגומי
 ועתה ממלכתך לא תקום הא למדת
 שבשביל מזה קלה של יביא נענש: הוא
 ובניו. מגיד שאם בנו הגון למלכות הוא
 קודם לכל אדם:

יח (א) כל שבט לוי. בין תמימין בין
 בעלי מומין: חלק. בבזה: ונחלה.
 בארץ: אשי ה'. קדשי המקדש: ונחלתו.
 אלו קדשי הגבול תרומות ומעשרו: אבל

נחלה גמורה לא יהיה לו בקרב אחיו ובספרי דרשו ונחלה לא יהיה לו זו נחלת שאר: (ב) בקרב
 אחיו. זו נחלת חמשה ואיני יודע מה היא ונראה לי שארן כנען שמעבר הירדן ואילך נקראת ארץ
 חמשה עממין ושל סיחון ועוג שני עממין אמורי וכנעני ונחלת שאר לרבות קני וקניזי וקדמוני
 וכן דרשו בספרות מתנות שנאמרו לאהרן על כן לא היה ללוי וגו' להזכיר על קני וקניזי וקדמוני:
 שוב נמלא בדברי רבי קלונימוס הכיגרסינן בספרי: ונחלה לא יהיה לו. אלו נחלת חמשה. בקרב
 אחיו

ב א ו ר

על אחיו, וכ"ש האחרים שאינם ראויים לכך, כי בראוי להתרומם ולהתגדל זהירונו להיות לבנו
 שכל ככל אחיו הקטנים ממנו, כי הגאווה מדה מגונה ונמאסת אצל האלהים אפילו במלך
 כמ"ש תועבת ה' כל גבה לב: ולבלתי סוד, שב על וקרא בו למען ילמד:
 יח (א) חלק, בבזה, במה שאלו ישראל נהנסם לארץ, ובמה שישללו אחרי כן: ונחלה,
 בארץ (ספרי): אשי ה' ונחלתו, אשי ה' קדשי מקדש, ונחלתו אלו קדשי הגבול,
 תרומות

ה מ ע ר

יח (א) וזה יהי משפט הכהנים, אחרי שזכר ממעלות האופטים ומשפט המלך, ידבר עתה
 ממשפט הכהנים; כי ביד שלשה אלה האופטים, ומלך, ומשרתי האל, היה ממעלת
 האומה. והנה בחלוק שלשה המדרגות בראשי העם גדר בצד המלך ואם לו גבול וחק שלא לשבט
 שפוט בדתו התורה כלל אם לא על פי הסנהדרין כאשר בארנו, וגם לא לשלוח ידו לקחת גם
 כתר כהונה כמו שעשה עזריה, כי בימים הקדמונים החזיקו כל מלכי ארץ להיות גם כהנים
 כמו שמלינו בירבעם שהקשיר על המזבח, למען ישלטו גם בנפשות העם כאשר ישלטו בנופס.
 חלק ונחלה, חלק בבזה ונחלה בארץ (ספרי), וזה נכון לפי המשפט כי הלויים לא ילאו בנבוא.
 וזה

הוא נחלתו כאשר דבר לו: (ג) וזה

יהיה משפט הכהנים מאת העם מאת זבחי הובח אס-שור אס-שהונתן לכהן הזרע והלחיים והקבה: (ד) ראשית דגנה תירשן

ויצהרך

תרגום אשכנזי צד

גע איזט זיין אייגענטימלי. בעם ערבגוט, וויא ער איהם פֿערהייסען האט. (ג) דיע. זעס איזט דיא געבויהר דער פריעסטער פֿאָן דעם פֿאַלקע, ווען יעמאנד זיך איינען אָבֿ סען אָדער איין שאַף שלאָבֿ טעט, זאָ גיבט ער דעם פריע. סטער דאָ שולטערשטיקק דיא קיענבאָקקען אונד דען סאַגען. (ד) פֿערנער זאָללסט דוא איהם דיא ערשטלינגע פֿאָן דיינעם געטריידע, די

בעם

תרגום אונקלוס

יִי אֵינוֹן אַתְּסִנְתִּיהָ כְּמֵא דִי מְלִיל לִיה: (ג) וְדִין יִהְיֶה דְחַוֵּי לְכַהֲנָיָא מִן עֲמָא מִן נְכֵסֵי נְכִסְתָּא אִם תּוֹר אִם אֵימֵר וְיִתֵּן לְכַהֲנָא דְרֵעָא וְלוֹעָא וְקִבְתָּא: (ד) רִישׁ

עבודך

אחי. אלו נחלת שבעה נחלת חמשה שבעי ונחלת שבעה שבעים ומתוך שמה ויהושע לא חלקו נחלה אלא לחמשה שבעים כלבד שכן משה הנחיל לראובן וגד וקלני שבע מנשה ויהושע הנחיל ליהודה ואפרים ולחמי שבע מנשה ושבעה האחרים נטלו מאליהן אחרי מות יהושע מתוך כך הזכיר חמשה לבד ושבע לבד: כאשר דבר לו. בארלס לא תחלל אני חלקך (במדבר י"ח): (ג) מאת העם. ולא מאת הכהנים: אם שור אם שה. פרט לחיה: הזרוע. מן הפרק של ארכובה עד קף של יד שקורין אש"ל לדון בלע"ז: הלחיים. עם הלשון. דורשי רשומות היו אומרים זרוע תחת יד שנאמר ויקח רומח בידו (שם כ"ה). לחיים תחת תפלה שנאמר ויעמוד פנתם ויפללו. והקבה תחת האשה אל קבתה: (ד) ראשית דגןך. זו תרומה ולא פירש בה פיעור אבל רבותינו נתנו בה שיפור עין

ב א ו ר

תרומות ומעשרות, אבל נחלה גמורה לא יהי' לו בקרב אחיו: (ג) מאת זבחי הובח, שבעים. ונתן, הזבח: הזרע והלחיים והקבה, כי אלה טובים משאר הנשר. (הראב"ע). וכתב הרמב"ן זו מלכה מחודשת לא נזכרה בתורה, כי במדבר שלא היו זבחים שור ושה רק שלמים לא הזכירה להם שאינה נוסגת במקדשים, ועתה כשבאו לנכנס לארץ חדשה להם, וזה טעם מאת זבחי הובח, כלומר באשר זבחו הובח שהתחילה להם וזבחת מבקרך ומלאךך כאשר לוייתך ואכלת בשעריך, והנה לא נתן אותה לאהרן בפרשת ויאמר ה' לאהרן אע"פ שנתן לו שם התרומות והזבחים שאינם נוסגים אלא בארץ, והטעם כי שם הזכיר כל אשר נתן לו בקודש כי גם הכרס קודש הוא, אבל הזרוע והלחיים והקבה וראשית הגז הן מולין גמורים אין בהם זולתי מכות המתנה, ע"כ, וא"כ אינם בכלל אשי ה' שהקדים למעלה: (ד) ראשית, תחלה, כמו ראשית ממלכתו: וכן

ה מ ע מ ר

(ג) וזה יהי', כנר כתב הרמב"ן שלא הזכירו עד עתה מלות מתנות זרוע לחיים וקבה וראשית הגז לפי שלא היו נוהגין במדבר עיין בדבריו. ואמר עוד אע"פ שהזכיר תרומות וזבחים שגם כן אינם נוהגין כ"א בארץ, בפרשת ויאמר ה' לאהרן, הטעם לפי ששם הזכיר כל אשר נתן לו בקדש ע"כ, והוא הדבר אשר דברתי כי תורת הכהנים האלים בספרים הקודמים ולא היה לריך לשנות להם הדבר כי המה היו חרדים לדבריו ובידם היפה התורה, ולזה באו שם התרומות והזבחים כי לריבין לנהג בהם מנהג קדש שלא לאכלם בטומאה; אבל על המתנות שהם מולין הזכיר עתה את העם לתת לכהנים, ושינה עוד הפעם להם גם התרומה ראשית דגןך. הזרוע, לשון

וַיִּצְהַרְךָ וּרְאֵשִׁית גְּזוֹ צְאֲנֶךָ תִּתֶן-
 לוֹ: (ה) כִּי בּוֹ בָחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 מִכָּל-שְׁבֻטֶיךָ לְעַמּוּד לְשֵׁרֶת
 בְּשֵׁם-יְהוָה הוּא וּבְנָיו כָּל-
 הַיָּמִים: ס רביעי (ו) זְכִי-יבֹא
 הַלְוִי מֵאֶחָד שְׁעָרֶיךָ מִכָּל-יִשְׂרָאֵל
 אֲשֶׁר-הוּא גֵר שָׁם וּבֹא בְּכָל-אוֹת
 נִפְשׁוֹ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִבְחַר
 יְהוָה: (ז) וְשֵׁרֶת בְּשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵיו
 ככל

נעם מאסטע אונד דיינעם
 אהלע, וויא אויך דיא ערשט-
 לינגע פֿאָן דער שוהר דיינעם
 קליינען פֿיעהעם געבען;
 (ה) דען איהן האט דער עווי-
 גע דיין גאטט אויס אללען
 דיינען שטעממען ערוועהלעט:
 דאס ער נעכסט זיינען נאכ-
 קאממען צו אללען צייטען,
 אים נאמען דעם עוויגען אים
 אטטע שטעהע. (ו) ווען איין
 לוי אויס אירגענד איינער
 שטארט אין ישראל, וואָ ער
 זיך אויפֿהעלט, נאָך אייגע-
 נעם בעליעבען, אָן דען אָרט
 קעממט, דען דער עוויגע ערוועהלען ווירד: (ז)

זאָ קאָן ער דען דיענסט אים נאמען
 דעם

תרגום אונקלוס

ר ש י

עבוֹרְךָ חֲמֻרָה וּמִשְׁחָה וְרִישׁ גִּזְרֵת עֲנָה
 תִּפְרִישׁ לִיה: (ה) אָרִי בִיה אֲחֻרְעֵי יִי אֲלֶהָךְ
 מִכָּל שְׁבֻטָּךְ לְמָקָם לְשִׁמְשָׁא בְּשִׁמְא בְּיִי
 הוּא וּבְנֹהֵי כָל יוֹמָא: (ו) וְאָרִי יִיתִי לְיוֹאֵה
 מִחֻרָא מִקִּירְךָ מִכָּל יִשְׂרָאֵל דִּי הוּא דִּר
 תִּמְן וְיִיתִי בְּכָל רְעוּת נִפְשִׁיהָ לְאַחֲרָא דִּי
 יִחֲרְעֵי יִי: (ז) וְיִשְׁמֹשׁ בְּשִׁמְא בְּיִי אֱלֹהֵיהָ
 ככל

עין יפה א' מארבעים עין רעה אחד
 משאי' בנינוני' א' מחמשי' וסמכו על המקרא
 שלא לפחות מאחד מס' שנאמר ושיתם
 את האיספה מחמר החטים (יחזקאל מ"ה)
 ששית האיספה חלי סאה בשאתה נותן
 חלי סאה לבור הרי אחת מששים שהבור
 שלשים סאין: וראשית גזו לאנך. בשאתה
 גוזו לאנך בכל שנה תן ממנה ראשית
 לכהן ולא פירש בה שיעור ורכותיו
 נתנו בה שיעור א' מששים וכמה לאן
 חייבות בראשית הגז חמש רחלות שנאמר
 חמש לאן עשויות (שמואל א' כ"ה) ר"ע

אומר ראשית הגז שתיס גז לאנך ארבעה תתן לו הרי חמשה: (ה) לעמוד לשרת. מכאן שאין
 שירות חלא מעומד: (ו) וכי יבא הלוי. יכול בנן לוי ודאי הכחוז מדבר ת"ל ושרת יבא לויס
 שאין ראוין לשירות: וזא בכל אות נפשו. (ז) ושרת. לימד על הכהן שזא ומקריב קרבנות נדבתו
 או

ב א ו ר

כן תרגם אונקלוס ותרגום אשכנזי. או ראשית מנחה, כמו בשמים ראש: ראשית דגנך חירשך
 ויצהרך, זו תרומה. והנה עיקר חייב התרומה והמעשר הוא בדגן ותירש ויבאר, לפי שהם עקר
 מחייתן של בני אדם, והפירות לא יתחייבו כי אם מדברי סופרים, ובכל מקום שסמכו הדבר
 אקרא, אסמכתא בעלמא הוא. ואף הענבים והזיתים לא יתחייבו עד שיעשה מהם תירש ויבאר.
 כן העלה הרמב"ן ז"ל: (ז) ושרת, ראשי הוא לשרת בכל העבודות ככל אחיו, כן תרגם
 המתרגם

ה מ ע ר

לשון רש"י: מן הפרק של ארבעה וכו', שקורין אשפלוון בלע"ז; וזהו אשפול"י (טולטערבאט).
 ועל דבר מלח דו"ן הנוספה, (עייין מרסא לשון ברכות י"ג ב') ד"ה ש ת ה א ש י מה (ד"ה).
 יחבר

כָּכֹל-אֲחִיו הַלְלוּם הָעַמִּים
 שָׁם לִפְנֵי יְהוָה: (ח) חֵלֶק כְּחֵלֶק
 יֵאָכְלוּ לֶבֶד מִמְכָּרָיו עַל-
 הָאֲבוֹת: (ט) כִּי
 אַתָּה בָּא אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ לֹא תִלְמַד לַעֲשׂוֹת
 כְּתוֹעֵבֹת הַגּוֹיִם הָהֵם: (י) לֹא-
 יִמָּצֵא בְּךָ מַעֲבִיר בְּנוֹ וּבִתּוֹ בְּאִשׁ
 קַסָּם קַסָּמִים מְעוֹגֵן וּמְנַחֵשׁ

ומכשף

דעם עוויגען זיינעם גאָטטעם
 פֿערוואַלטען, זאָ וויא זיינע
 ברידער דיא לויס, וועלכע
 דאָזעלכסט אים אַמטע שטע.
 הען פֿאַר דעם עוויגען. (ח) גליי.
 כֿען טהייל זאָלל ער מיט
 אויגען צו געניעסען האַבען,
 אויסער זיינען אוינקינפֿטן פֿאַם
 הויזע, דיא ער פֿערקוויפֿען
 קאַן. (ט) ווען דוא אין דאָז
 לאַנד קאַממסט, דאָז דער
 עוויגע דיר אוינגיבט: זאָ
 לערנע ניכט זאָלכע אַבשיילי.
 כֿע דינגע טהון, וויא דיעוע
 נאַציאָנען טהון. (י) ניעמאַנד
 זייא אונטער דיר צו פֿינדען,

דער זיינען זאָהן אָדער זיינע טאָכטער דורך דאָז פֿייער פֿיהרט, דער אַהנדונגסקיני
 סטע טרייבעט, צייטוועהלער (וואַלקענבעפֿראַגער) פֿאַגעלדייטער (שלאַנגענבעשווע.
 רער

תרגום אונקלוס

ר ש י

כָּכֹל אַחֵיהֶּי לְעוֹאֵי דְמִשְׁמִשִּׁין תַּמּוֹן קָדָם
 יי: (ח) חוֹלֶק כְּחוֹלֶק יֵיכָלוֹן בֵּר מִמְּפִרְתָּא
 דִּי־יִתָּא בְּשִׁבְתָּא דְכֹן אַתְקִינוּ אַבְהָתָא:
 (ט) אָרִי אַתָּה עֲלִיל לְאָרְעָא דִּי יֵי אֱלֹהֶךָ יְהִיב
 לְךָ לֹא תִילַף לְמַעַבְד כְּטַעוֹת עַמְמֵי
 הָאֵינוֹן: (י) לֹא יִשְׁתַּכַּח בְּךָ מַעֲבֵר בְּרִיה
 וּבְרִיתִיה בְּנוֹרָא קוֹסָם קִיסְמִין מְעוֹגֵן וּמְנַחֵשׁ

וחדש

או חובתו ואפילו במשמר שאינו שלו. ד"א
 עוד למד על הכהני' הנאים לרגל שמקריבין
 במשמר ועובדין בקרבנות הנאות מחמת
 הרגל כגון מוספי הרגל ואע"פ שאין המשמ'
 שלהן: (ח) חלק כחלק יאכלו. מלמד
 שחולקין בעורות ובשר שעירי מטאת יכול
 אף בדברים הנאים שלא מחמת הרגל
 כגון תמידין ומוספי שבת ונדרים ונדבות
 תלמוד לומר לבד ממכריו על האבות חוץ
 ממה שמכרו האבו' בימי דוד ושמא' שנקבעו
 המשמרות ומכרו זה לזה טול אתה שבתך
 ואני אטול שבתך: (ט) לא תלמד לעשות.
 אכל אתה למד להבין ולהורות כלומר להבין מעשיהם כמה הם מקולקלים ולהורות לבניך לא
 תעשה כך וכך שזה הוא חק הנכרים: (י) מעביר בנו ובתו באש. היא עבודת המולך עושה
 מדורות אש מבאן ומבאן ומעבירו בין שתייהם: קוסם קסמים. אי זהו קוסם האוחז את מקלו
 ואומר אם אלך וכן הוא אומר עמי בעלו ישאל ומקלו יגיד לו (הושע ד'): מעונן.
 ר"ע אומר אלו נותני עונות שאומרים עונה כלונית יפה להתחיל וכו"א אלו אוחזי העינים: ומנחש.
 פתו

ב א ו ר

המתרגם האשכנזי, ויתכן שהכוונה כך היא, כי יצוא הלוי וישרת ככל אחיו הלויים אז חלק
 כחלק יאכלו: (ח) לבד ממכריו על האבות, הטעם כי אם מכר ביתו שירש מאבותיו כאשר
 נחזק וילא ממכר בית ועיר אחותו, וזהו פירוש על האבות, לא יאמר לו הנה יש לך לא
 תאכל עוד, אלא חלק כחלק יאכלו. (הראש"ע). והמתרגם אשכנזי תרגם מלבד מה שיוכל למכור
 כל חבולות ביתו מאבותיו שבעירו: (ט) כי אחה בא, כמו כי תבוא: כתועבת הגוים ההם,
 כלל ואח"כ יכרע לא ימלא כך וגו': (י) מעביר בנו, ע"ז היתה, כי יש גם היום בינינו
 גוים

רער) אָדער צויבערער, (יא) טהיערבעשווערער, שוואַרצקינסטלער, צייכעני דיטלער אָדער טאָדטענבעי פֿראַגער זייא; (יב) דען ווער דיזעס טהוט איזט דעם עוויגען איין גרייל, אונד עבען אום דיעזער גרייל וויללען טרייבט דער עוויגע דיין גאָטט יענע פֿאַר דיר אויס. (יג) דוא מוסט דיר גאַנץ אָן דען עווי גען דייען גאָטט האַלטען.

וּמְכַשֶׁף: (יא) וְחֵבֵר חֵבֵר וְשֹׂאֵל אוֹב וַיִּדְעֵנִי וְדַרְשׁ אֶרְהַמְתִּים: (יב) כִּי־תוֹעֵבַת יְהוָה כָּל־עֲשֵׂה אֱלֹה וּבְגַלְלַת הַתּוֹעֵבַת הָאֱלֹה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מוֹרִישׁ אוֹתָם מִפְּנֵיךָ: (יג) תָּמִים תְּהִיָה עִם יְהוָה

אלהיך

ר ש י

תרגום אונקלוס

פחו נפלה מפיו לבי הפסיקו בדרך מקלו נפל מידו: (יא) וחבר חבר-שמרף נחשים או עקרבים או שאר חיות למקום אחד: ושאל אוב. זה מכשפות ששמו פיתוס ומדבר משחזו ומעלה את המת בבית השחי שלו: וידעוני. מכניס עלם חיה ששמה ידוע לתוך פיו ומדבר העלם על ידי מכשפות: ודרש אל המתים. בגון המעלה בזכרו והנשאל בגלגלת: (יב) כל עושה אלה. עושה כל אלה לא נאמר אלא כל עושה לה אפילו אחת מהן: (יג) תמי'תהיה עם ה' אלהיך

וְחָרַשׁ: (יא) וְרַטִּין רָטִין וְשֹׂאֵל בְּכִידִין וּבְדַכּוּרוֹ וְתַבַּע מִן מִיתָא: (יב) אַרְי מְרַחֵקָא דַּיִן כָּל דְּעֵבֵד אֱלִין וּבְדִיל תּוֹעֵבְתָא הָאֱלִין יִי אֱלֵהֶךָ מְחַרְף יַחְזִין מִן קְדָמְךָ: (יג) שְׁלִים תְּהִי בְּדַחְלָתָא דַּיִן אֱלֵהֶךָ: (יד) אַרְי עֲמַמְיָא הָאֱלִין

האלין

ב א ו ר

גויים רבים עובדי האש. (הראב"ע): קסם קסמים, יתכן היותו שם כלל, ופירושו חותמי משפט, האומרים כי כן יהי' בלא ספק וכן גוזרין, וקרוז ממנו קסם על שפתי מלך (משלי ט"ז י"א), מדבר המלך חותך המשפט, אחת דבר ולא תשוב, והפרט מעונן ומנחש ומכשף. (הראב"ע): מעונן ומנחש ומכשף, בארנו בס' ויקרא (י"ט כ"ז). והנה לר"ע שאומר בסנהדרין מעונן זה נותן עונה, שאמר עונה פלונית יפה להתחיל, יתורגם (לזייטענוועהלער), ולרבנן דאמרי זה האוקון את העינים, ראוי שיתורגם (אויגען: פערבולענדער), ויש פותרין אותו מגזרת עין, והוא הרואה בעין דמות לורות ומגיד מהן העתידות (וואַקען = בעפֿראַגער). ומנחש הוא המביע בעופות בכנפיהם או בלפוף. (הרמב"ן): (יא) וחבר חבר, שמרף נחשים או עקרבים או שאר חיות למקום אחד (סנהדרין ס"ח), ובספרי משמע שאומר דברים על הנחש או על העקרב שלא יזיקוהו. וראב"ע פירש אלו האומרים שיחברו השדים: ושאל אוב וידעני, מנחש בס' קדושים (ויקרא י"ט ל"א): (יב) כי הועבת ה' כל עשה אלה, הטעם כי תועבת ה' הוא עושה, כל עושה אלה ונמשך מלת עושה אל הקודם. או יאמר שעושה אלה הוא בעלמו תועבה נגד ה': ובגלל החועבת האלה ה' אלהיך מוריש אותם מפניך, העיד לנו הכתוב שהמעשים האלו הם מתועבים מלד השכל, אף אם לא חסרם הכתוב, כי עגש עליהם את הגויים והורישם מן הארץ בגללם: (יג) תמים תהיה עם ה' אלהיך, שלם עמו, שגם בדרשת העתידות לא תדרוש זולתו

ה מ ע ר

(יא) וחבר חבר, עיין בבאור שהביא דעת חז"ל בגמרא ובספרי ובאמת כי דברי שניהם לדיקו יסדו כי כן ספרו לנו רשמי המסעות כי בארץ הודו, המנחש יגנן בפיו או בכלי, והנחשים ילכו

אלהיה: * (יד) כִּי וְהַגּוֹיִם הָאֵלֶּה
אֲשֶׁר אַתָּה יוֹרֵשׁ אוֹתָם אֶל-
מַעַנְנֵי וְאֶל-קִסְמֵי יִשְׁמְעוּ
וְאֵתָה לְאֲכֹן נָתַן לָהֶּם יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם:
(טו) נָבִיא מִקִּרְבְּךָ מֵאֵלֶיךָ כַּמִּנִּי
 יקים

(יד) יענע פֿעלקער, דיא דוא פֿערטרייבעסט האָרען פֿריי ליד אללערלייא זיטוועהלער אונד אהנדונגסקינסטלער; דוא אבער, דיר האַט דער עוויגע דין גאַטט זאָלעס ניכט בעשיערען. (טו) איינען פראָפֿעטען אויס דיינעם מיט, טעל, אויס דיינען ברידערן וויא

ר ש י י

תרגום אונקלוס

הָאֵלִין דִּי אַתָּה יָרִית יְהוֹן מִן מַעַנְנֵי וּמִן
קִסְמֵי שְׁמַעִין וְאַתָּה לָא בִן יְהוִי לָךְ יי
אֱלֹהֵיךָ: (טו) נָבִיא מִבִּינְךָ מֵאֲחַךְ בְּחוּי יָקִים
 לך
(טו) מקרבך מאחך כמוני. כמו שאני מקרבך מאחך יקום לך תחתי וכן מנבא לנביא:

אלהיה. התהלך עמו בתמימות ותלפה לו ולא תחקור אחר העתידות אלא כל מה שיבא עליך קבל בתמימות ואז תהיה עמו וחלקו: (יד) לא בן נחן לך. הק"ב לשמוע אל מעוננים ואל קוסמים שהרי השרה שכינה על הנביאים ואורים ותומים: (טו) מקרבך מאחך יקום לך תחתי וכן מנבא לנביא:

ב א ו ר

ולתו, אבל תדרוש את ה' ע"י נביא או אורים ותומים. וכתב הרמב"ן במנין המלות שהוסיף על דברי הרב ז"ל (מלכות ח'), ענין הנואה הזאת שניתד לבנוו אליו לבדו יתעלה, ונאמין שהוא לבדו עושה כל, והוא היודע אמתת כל עתיד, וממנו לבדו נדרוש הבאות, ולא נדרוש מהוברי שמים ולא מזולתם, ולא נבטח שיבאו דבריהם על כל פנים, אבל אם נשמע דבר מהם, נאמר הכל בידי שמים, כי הוא משנה המערכת ברכונו, מסר אותות בדים וקוסמים יהולל, ונאמין שכל הבאות שהיינו אלינו כפי התקרבו לעבודתו. והמנוה הזאת נלטה בה אברהם אבינו כאשר בא לכרות לו ברית לתת לו זרע, אמר התהלך לפני והיה תמים, כי ה' הוא ע"ה יסוד באמונה וזולק על הכשדים, שהיו מיחסים הכוחות כלם לשמש ולירח ולכוכבים, והוא ראה שיש עליהם יולר ומנהיג, וזהו עוד שיהיה תמים עמו, ולא יתן בלב שיהא בזולתו אום אמת ולא יסתכל בעינים כלל, ע"ש. ובכר ידעת שלדעת הרמב"ם ז"ל אלו היו בדברים הללו ממש, לא הית' התורה אוסרתן שאין החפץ לדעת הבאות נתעב מזד עמו, אבל בעבור שהכל המה ואין בם מועיל, הם מפסדי הופס ומביאות אותה אל דעות ואמונות בדויות בדרכי ההשגחה העליונה, ומקרפות אותה אל ע"א, ואין ראוי לעס קדוש מחזיקי דת האמת לתת לב בדברי דופי. ומפרשים אחרים נחלקו עליו, ואמרו שלפי הנראה מפשטות הכתובים ומאמרי חז"ל יש אורש דבר נמלא בם, ואעפ"כ התורה אסרתן, כדי שלא יירא רע ולא יחל כל טוב, כי אם ממנו יתעלה לבדו. ואנו לא להכריע באנו, כי אם לפרש הכתובים: (יד) ישמעו, בן דרכם תמיד, והם רגילים בכך, כמו ככה יעשה איוב: ואחה, וי' הנגד עם כפל הכנוי, אבל אלה: לא בן נחן לך, שלא יתאמתו בד דברי המעוננים והקוסמים, כמאמר אין מזל לישראל (רע"ס): (טו) כמני, המיישר אותך כמוני, ואין זה סותר למה שנאמר ולא קם נביא עוד

ה מ ע מ ר

אלו מחוריהם ויתאספו סביביו לשמוע בקול זמרתו, גם יש לו באמתתו איזהו נחשים אשר ינועו ויזנו והוא יתפאר כי יש לאל ידו למנוע הנחשים מלהזיק ולגשש על המכה אם ישוך הנחש, (ולזה כוון התרגום המיוחס ליונתן באמרו ומחברין ואסרין חוין שמחבר אותם ומאסרם שלא להזיק). ה"ז הוא יקר מאד בעיני העם ויחשבוהו לנביא ולרוסא נאמן המפליא לעשות, ותורתו הקדושה מעתה מכל הנלי שא. (יד) לא בן, כתב רש"י, לשמוע אל מעוננים ואל קוסמים שהרי

תרגום אשכנזי

ש פ ט י ם י ח

וויא איך בין, ווירר ער דיר שטעללען, דעם איהר געי האַרבען זאַללעט; (טו) זאָ וויא דוא אַם בערגע חורב, אַם טאַגע דער פֿערזאַמט לונג דען עוויגן דיינען גאַטט געבעטהען, אונד געשפּראַכען האַסט: לאַס מיך דיא שטיימע דעם עוויגען מיינעם גאַטטעם ניכט מעהר הערען, אונד דיעזעס ענטזעטצליכע פֿייער ניכט מעהר זעהען, זאַנסט בין איך דעם טאַדעס; (יז) דאָרען דער עוויגע צו מיר שפּראַך: זיא האַבען וואַהל גערעדעט! (יח) איך ווילל איהנען אויך איינען פּראַפֿעטען אויס איהר

יְקִים לָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֱלֹו תִשְׁמָעוּן: (טו) כָּכֹל אֲשֶׁר־שָׁאֲלָתָ מֵעַם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּחֹרֵב בְּיָוִם הַבְּקָהֹל לֵאמֹר לֹא אִסַּף לִשְׁמַע אֶת־קוֹל יְהוָה אֱלֹהֵי וְאֶת־הָאֵשׁ הַגְּדֹלָה הַזֹּאת לֹא־אֲרֹאֶה עוֹד וְלֹא אָמוֹת: (יז) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹו הִיטִיבוּ אֲשֶׁר דִּבַּרוּ: (יח) נָבִיא אֲקִים לָהֶם מִקֶּרֶב אַחֵיהֶם כְּמוֹךָ וְנִתְּתִי דְבָרִי בְּפִיו וְדִבַּר אֲלֵיהֶם

אח שטעללען; דיעזעם ווילל איך מיין וואָרט אין דען מונד לען גען

תרגום אונקלוס

לָךְ יִי אֱלֹהֶיךָ מַגִּיהַ תְּקַבְּלוּן: (טו) כָּכֹל דִּי שָׁאֲלָתָ מִן קֳדָם יִי אֱלֹהֶיךָ בְּחֹרֵב בְּיָוִם דְּקָהֹלָ לְמִימָר לֹא אוֹסִיף לְמִשְׁמַע יתְּקַל מִימָרָא דִּי אֱלֹהֵינוּ אֲשַׁחַרְבְּחָא הָדָא לֹא אַחֲזִי עוֹד וְלֹא אָמוֹת: (יז) וַאֲמַר יִי לִי אַתְּקִינֵנוּ דִּי מְלִילֵנוּ: (יח) נָבִיא אֲקִים לְהוֹן מְגוֹ אַחֵיהוֹן כְּוַתְּךָ וְאַתָּן פִּתְגָמֵי נְבוֹאָתֵי בְּפוֹמִיָּה וַיִּמְלַל עֲמֹהוֹן יתְּ כָל דִּי אִיפְסְקֵי דִינֵיהּ:

ויהי

ב א ו ר

עוד בישראל כמשה, בי זהו צנחנות המעלה ומדרגתו, אבל צנחנות סבת ותכלית שליחותו להורות את עם ה' בדרך הישר ולהוכיחם על פניהם כל נביאי השם שווין: אליו תשמעו, אם יורה לשעתו, וכן הוא בספרי, אליו תשמעו, אפילו יאמר לעבור על אמת מן המצוות (חזק מע"א), לפי שעה, שומעין לו: (טו) ולא אמות, קלר הענין וסמך על זכרונם שאמרו קרב אתה ושמע וגו' ואת תדבר אלינו את כל אשר ידבר ה' אלינו אליך ושמענו ועשינו, כלומר שאלו ורלו בשליחות הנביא: (יח) נביא אקים להם, זה מאמר השם לא נזכר בפרשת יתרו, ויתכן שלא בא אלא למשה לבדו, והעד נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוך, והוא לא הזכירו עד כאן שהוא מקומו הראוי לו, לפי שהוא סמוך לפטירתו, ורבה שיאמינו ביהושע ונביאים הנאים אחריו למען לא יסורו מן הדרך אשר הוליכם צנחנתו וצנחנותו הרבה:

אשר

ה מ ע מ ר

שהרי הורה שכינה על הנביאים וכו', כוונתו שהסמוך נמשך על המאמר הסמוך כלומר לא זאת נתן ה' לך אך נביא וגו'. (טו) ככל אשר שאלח, עיין מהשכתבתי מזה הענין בסדר ולתחזק (ה' כ"ב).

אנכי

את כל-אשר אצוננו: (יט) והיה
 והאיש אשר לא-ישמע אל-
 דברי אשר ידבר בשמי אנכי
 אדרש מעמו: (כ) אך הנביא
 אשר יזיד לדבר דבר בשמי את
 אשר לא-צויתיו לדבר ואשר
 ידבר בשם אלהים אחרים ומת
 הנביא ההוא: (כא) וכי תאמר
 בלבבך איכה נדע את-הדבר

אשר

גען, אונד ער זאלל איהנען
 פארטראגען, וואס איך איהם
 בעפעהלע. (יט) ווער אלס
 דאן מיינעם ווארטע אונגע.
 הארזאם איזט, דאן דער פראג
 פעט אין מיינעם נאמען פאר.
 טרעגט, פאן דעם ווילל איך
 עם פארערן. (כ) יעדאך איין
 פראפעט, דער דען פראפעל
 בעגעהעט, אין מיינעם נאמען
 צו פערקינדיגען, וואס איך
 איהם ניכט בעפאהלען האבע,
 אדער אים נאמען אנדערער
 געטטער צו פערקינדיגען,
 דערועלבע פראפעט זאלל
 שטערבען. (כא) ווירדעסט
 דוא אבער אין דיינעם הערצען שפרעבען: וויא קאן איך ערקענגען, וועלכעם ווארט
 דער

חרגום אונקלוס

רש"י

(יט) ויהי בקרא די לא יקביל לפתגמי די
 ימליל בשמי מימרי יתבע מניה: (כ) ברם
 נביא די ירשע למלא פתגמא בשמי ית
 די לא פקידתיה למלא ודי ימלא בשום
 מעות עמטא ויתקטיל נביא ההוא:
 (כא) וארי תימר בלבבך אכדין נדע ית
 פתגמא

(כ) אשר לא צויתיו לדבר. אבל צויתיו
 לחבירו: ואשר ידבר בשם אלהי אחרים. אפי'
 כיון אתן ההלכה לאסור את האסור
 ולהתיר את המותר: ומת. בחוק ג'
 מיתתן בידי אדם המתנבא מה שלא שמע
 ומה שלא נאמר לו ונאמר לחבירו והמתנב'
 בשם ע"א אבל הכובש את נבואתו והעובר
 על דברי נביא והעובר על דברי עזמו
 מיתתן בידי שמים שנאמר אנכי אדרוש
 מעמו: (כא) וכי תאמר בלבבך. עתידין
 אתם

ב א ו ר

(יט) אשר ידבר, הנביא: אנכי אדרש מעמו, והנה מיתתו בידי שמים: (כ) ואשר, כמו
 או אשר: ידבר בשם אלהים אחרים, הטעם שרובה להדיח את עם ה' להאמין שאל נבר הוא
 אמת והוא שולחו אליהם: ומת הנביא ההוא, מיתתו בידי אדם ע"פי ב"ד: (כא) איכה נדע,
 כשיורה לשעה איוז מלכה, כגון אליהו בהר הכרמל, ויהושע שהקיף ירחו בשנת, ולזה את
 הכהנים

ה מ ע מ ר

(יט) אנכי אדרש מעמו, חז"ל קבלו שהוא מיתה בידי שמים וכן כתב הראב"ע, ואמר והעד
 האים אשר לא שמע אל דברי הנביא שאמר הכני נא ושם כתוב בדבר ה', וכבר היה הנביא
 נודע ע"כ (והוא במלכים א' ב'), וכוונתו שגם שם מת בידי שמים כי הכהו הארי, ואין
 להקשות מן שאלו שער שתי פעמים על מלות שמואל הנביא (שמואל א' י"ב ט"ו), ולא מלינו
 שנקנסה עליו מיתה, כי בפעם הראשון נתן אמתלא לדבריו, כי נסוף העם מעליו ופעם השני
 לא תעא אך שאמר הדבר אבל אז"כ נעשה מלות שמואל.

תרגום אשכנזי

ש פ ט י ח

דער עוויגע ניכט געשפראך
בען האט? (כב) ווען דער
פראפעט אים נאמען דעם
עוויגען עטוואס פערקינדיגעט,
אונד עס געשיעהט ניכט,
אונד טריפעט ניכט איין,
זא האט דער עוויגע דיעזעס
ווארט ניכט געשפראכען;
דער פראפעט האט עס אויס

אשר לא־דברו יהוה: (כב) אשר
ידבר הנביא בשם יהוה ולא
יהיה הדבר ולא יבא הוא
הדבר אשר לא־דברו יהוה
בזדון דברו הנביא לא תגור

ממנו

פרעפעלמוטה ערדאכט, אונד דוא דארפסט דייך פאר איהם ניכט שויען.

ווען

תרגום אונקלוס

ר ש י

אתם לומר כשיבא חנניה בן עזור ומתנבא
הנה כלי בית ה' מושבים מבבלה עתה
מהרה (ירמיה כ"ז) וירמיהו עומד ולוח
על העמודים ועל היס ועל יתר הכלים
שלא גלו עם יכניה בבבלה יובאו עם גלות
לדקיהו: (כב) אשר ידבר הנביא. ויאמר
דבר זה עתיד לבא עליכם ותראו שלא
יבא הוא הדבר אשר לא דברו ה' והרוג

פתגמא די לא מלליה יי: (כב) די ימליל
נביא בשמא דיי ולא יהי פתגמא ולא
יתקיים הוא פתגמא די לא מלליה יי
ברשע מלליה נביא לא תדחל מגיה:

ארי

אותו ואת זו במתנבא על העתידות הרי שבא ואמר עשו כך וכך ומפי הק"נה אני אומר כבר
נלטו שאם בא להדיחך מאחת מכל המלות לא תשמע לו אלא אם בן מומחה הוא לך שהוא לדיק
גמור כגון אליה בהר הנרמל שהקריב בבמה בצעת איסור הבט' כדי לגדור את ישראל הכל
לפי כורך שעה וסייג הפרכה לכך נאמר אליו תשמעון: לא תגור ממנו. לא תמנע עכמך מללמד
עליו חובה ולא תירא ליענש עליו:

תבין

ב א ו ר

הנהנים לשאת הארון בירדן, ולעמוד שם עד שיעברו כל הים: (כב) ולא יהיה הדבר
ולא יבא הוא הדבר אשר לא דברו ה', המעיין יראה שלמעלה (י"ג ו'), אמר והנביא
ההוא או מולם החלוס ההוא יומת, אף שאל האות והמופת, לפי ששם ידבר על הנביא
שמסית ומדיח את עם ה' להכחיש במליאות השם, או שלמות אחת משלמות הבורא,
או שיזכה לעבוד עבודה או לעשות מעשה שמתנגדת אל ליור שלמות הבורא חכמתו ועוזו
ויכלתו, או לעקור דבר מן התורה המאומתת לנו בדרכים שאין לפקפק עליהם כלל,
והנה נבניא בזה לא נשגית אם יבוא האות אס לא יבוא, כי אין בכח האות והמופת להכחיש
דבר המאומת לנו ע"י מופת חותך שכלי, או בהגלות ופרסום רב כמעמד הנבחר. מעתה
אם יזכה לעבוד עבודה אלילים או כל דבר הסותר להקיש השכל הישר, אף לפי שעה, אין
לשמוע אליו. ואולם כאן ידבר נבניא שטוען לשעתו על א' מהמלות שאין סותרם מתנגד
ליור השם ושלמותו, כי אינם שכליים רק שמעיים. ואפשר שיאנס השם לפי הזמן והמקום,
ולכן נלערך להשגיח אם יבוא את אשר דבר בשם ה' או נשמע אליו צעת ההיא באותה
מטה שמעיית, ואם לא יבוא או בזדון דבר הנביא ולא תגור ממנו: ולא יבא וגומר,
כן הצטיח השם שכל עת שירכה לחדש מטה או לשנות בה דבר לפי שעה, יקיים את דברי
שלומו ע"י אות חו מופת, וכן עשה ביהושע ואלהיו שנעשו על ידיהם נפלאות ונסים,
והיתה שליחתם מבוחרת ומוחזקת:

תבין

תרגום אשכנזי צח

יט (א) ווען דער עוויגע דיין
 גאָטט דיא פֿעלקער אויס־
 ראַטטען ווירד, דערען לאַנד ער
 דיר אייגענען ווילל, דוא ווירסט
 זיא איינגענאָממען האַבען אונד
 אין איהרען שטעדטען אונד
 הייזערן וואָהנען; (ב) זאָלסט
 דוא דיר אין דעם לאַנדע,
 דאָ דער עוויגע דיין גאָטט
 דיר איינצונעהמען געבען ווירד,
 דרייא שטעדטע אויסאָנדערן.
 ד (ג) דיא שטראַסען צו דענ־
 זעלבען אין גוטען שטאַנד
 זעטצען, אונד דיא גרענצע דעם
 לאַנדעס, דאָ דיר דער עוויגע
 דיין גאָטט צום בעזיטצע גע־
 בען ווירד, (דורך דיעזע שטער־
 טע) אין דרייא גלייכע קרייזע

מִמְנוֹ: ס יט (א) כִּי־
 יִכְרִית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־הַגּוֹיִם
 אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ אֶת־
 אֲרָצִים וִירֻשָׁתָם וַיִּשְׁבֹּת בְּעָרֵיהֶם
 וּבְבִתְיֵיהֶם: (ב) שְׁלוֹשׁ עָרִים תִּבְדִּיל
 לָךְ בְּתוֹךְ אֲרָצֶךָ אֲשֶׁר יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְרִשְׁתָּהּ: (ג) תִּכְנֶן
 לָךְ הַדֶּרֶךְ וְשַׁלַּשְׁתָּ אֶת־גְּבוּל
 אֲרָצֶךָ אֲשֶׁר יִנְחִילָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 וְהָיָה לָנוֹם שְׂמָה כָּל־רָצַח: (ד) וְזֶה
 דְּבַר הַרְצָח אֲשֶׁר־יָנוֹם שְׂמָה

אבטחילען; דאס דער טאדשלעגער בעקוועם דאהין פליעהען מעגע. (ד) זאָ מוס אַבער
 דער טאדשלעגער בעשאַפֿען זיין, דער דורך זיינע פֿלוכט דאהין דאָ לעבען בע־
 האַל־

תרגום אונקלוס

ר ש י

יט (ג) תכין לך הדרך. מקלט מקלט
 היה כתוב על פרכת דרכים:
 ושלשת את גבול ארצך. שיהא מתחלת
 הגבול עד העיר הראשונה של עיר מקלט
 כשיעור מהלך שיש ממנה עד השנייה וכן
 משנייה אל השלישית וכן מן השלישית עד
 הגבול השני של א"י:
 ונדמה

יט (א) ארי ישיעי יי אלהך ית עממיא די
 יי אלהך יחיב לך ית ארעהון
 ותרתינון ותיחב בקרוניהון ובבתיהון: (ב) תלת
 קיריון תפריש לך בגו ארעה די יי אלהך
 יחיב לך למירתה: (ג) תתקין לך אורחא
 ותחלת ית תחום ארעה די יתסינג יי אלהך.

ויהי למערוק לתמן כל קטולא: (ד) ודין פתגם קטולא די יערוק לתמן ויתקים די
 יקטול

ב א ו ר

יט (ג) תכין לך הדרך, להיות הערים במקום שיהא דרכו מוכנת ומיושבת (הראב"ע).
 ושלשח את גבול ארצך, שיהא מתחלת הגבול עד העיר הראשונה של עיר מקלט
 כשיעור

ה מ ע ר

יט (א) כי יכריח, עתה יחזור אל הדינים והתחיל בדיני ערי מקלט שיש בו תיקון גדול
 לקבון הכללי, כי נודע הוא שנימים הקדמונים ועוד עתה בעמים הפראים זה דרכם
 כסל למו שאם יכה איש את רעהו ואם בזדון ואם בשגגה, כל בני משפחת הנרלח יקחו נקסמן
 הנולח ומשפחתו, ועי"ז יהיה חרב איש באחיו ודס נקי לרוב ישפך. והנה לא הזכיר כאן שיש
 הרולח